МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИКО-ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ З ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Галузі знань: 22 «Охорона здоров'я»

Складник освіти: післядипломна освіта, спеціалізація

Спеціальність: Ендокринологія

Попередня освіта: лікарі-терапевти, лікарі загальної практики - сімейні лікарі; лікарі-ендокринологи, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю

Професійна кваліфікація: лікар-спеціаліст

ЗАТВЕРДЖЕНО ВЧЕНОЮ РАДОЮ ЗДМФУ
Голова Вченої ради
_____ / проф. Юрій КОЛЕСНИК
(протокол № 5 від « 24 » грудня 2024 р)
Програма підготовки вводиться в дію з 25.12.2024 р.
_____ / проф. Юрій КОЛЕСНИК
(наказ № 447 від «25» грудня 2024 р

Запоріжжя 2024

ПЕРЕДМОВА

Програму підготовки з підвищення кваліфікації зі спеціальності **«Ендокринологія»** складено робочою групою, відповідно до Наказу МОЗ України від 25.07.2023 р. № 1347 «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників» (із змінами) від 14 липня 2021 р. № 725, Наказу МОЗ України від 22.07.1996 р. № 166 «Про подальше удосконалення системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку лікарів та фармацевтів (провізорів)» (із змінами), Наказу МОЗ України від 22.02.2019 р. № 446 «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів» (із змінами).

Затверджено рішенням Вченої ради Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, протокол № 5 від 24.12.2024 р. Введено в дію Наказом ректора Університету № 447 від 25.12.2024 р.

Керівник робочої групи:

Подсевахіна С.Л. – к.мед.н., доцент, завідувачка кафедри внутрішніх хвороб Навчально-наукового інституту післядипломної освіти Запорізького державного медико-фармацевтичного університету

Робоча група:

1. Паламарчук О.І. – к.мед.н., доцент кафедри внутрішніх хворобНавчально-наукового інституту післядипломної освіти Запорізького державного медико-фармацевтичного університету;

2. ДоценкоМ.Я. –д.мед.н., професор кафедри внутрішніх хвороб Навчально-наукового інституту післядипломної освіти Запорізького державного медико-фармацевтичного університету;
3. Чабанна О.С. – к.мед.н., доцент кафедри внутрішніх хвороб Навчально-наукового інституту післядипломної освіти Запорізького державного медико-фармацевтичного університету
4. Рябоконь Ю.Ю.– д.мед.н., професор, директор навчально-науковогоінститутупіслядипломноїосвітиЗапорізького державного медико-фармацевтичногоуніверситету.

Рецензії-відгуки:

1. Михайловська Н.С. – д.мед.н., професор, завідувачка кафедри загальної практики – сімейної медицини та внутрішніх хвороб Запорізького державного медико-фармацевтичного університету;
2. Шершньова О.В. – к.мед.н., доцент кафедри загальної практики – сімейної медицини та внутрішніх хвороб Запорізького державного медико-фармацевтичного університету

І. ВСТУП

1. Післядипломна освіта: основним завданням циклів спеціалізації, є отримання та удосконалення професійних знань і навичок шляхом оновлення наявних та отримання нових теоретичних і практичних знань, необхідністю освоєння сучасних та нових методів вирішення професійних завдань, формування і закріплення на практиці професійних знань, умінь і навичок, отриманих в результаті теоретичної підготовки, необхідністю вивчення світового досвіду.

2. Попередня освіта перелік освітніх програм: лікарі-терапевти, лікарі загальної практики - сімейні лікарі; лікарі-ендокринологи, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністюзгідно Наказу МОЗ України від 25 липня 2023 року № 1347«Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями» (із змінами).

3. Програма підготовки з підвищення кваліфікації – проходження циклу спеціалізації за спеціальністю «Ендокринологія» проводиться за програмою підготовки затвердженою Вченою радою ЗДМФУ, та розробленими на їх основі робочими програмами та навчальними планами затвердженими на Вченій раді Навчально-наукового інституту післядипломної освіти.

4. Слухачі, які виконали навчальний план та програму спеціалізації, підлягають атестації на визначення рівня знань та практичних навичок з присвоєнням звання лікар-спеціаліста із кваліфікації «Ендокринологія».

ІІ. ПРОФІЛЬПРОГРАМИ

Галузь знань	22 «Охорона здоров’я»
Складник освіти	Післядипломна освіта, спеціалізація
Спеціальність	Ендокринологія
Кваліфікація	Лікар-спеціаліст
Передумови вступу	Лікарі-терапевти, лікарі загальної практики - сімейні лікарі;лікарі-ендокринологи, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю
Форма проходження	Очна та дистанційна участь в режимі реального часу
Мова	Українська
Академічні права	Робота на посадах лікар-спеціаліст за спеціальністю «Ендокринологія» у лікарняних закладах та закладах охорони здоров’я. Безперервний професійний розвиток, цикли тематичного удосконалення
Моніторинг та оцінювання	Наказ МОЗ України від 22.02.2019 р. № 446 «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів» (із змінами), Наказ МОЗ України від 22.07.1996 р. № 166 «Про подальше удосконалення системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку лікарів та фармацевтів (провізорів)» (із змінами)
Обсяг програми	3 місяці (468 годин/15,6 кредитів ЄКТС) для лікарів-терапевтів, лікарів загальної практики - сімейних лікарів; лікарів-ендокринологів, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю. Відповідно до Наказу МОЗ України від 25 липня 2023 року № 1347 «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями»(із змінами).

ІІІ. ПЕРЕЛІК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Інтегральна компетентність	Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності в галузі охорони здоров’я за спеціальністю «Ендокринологія», або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень і/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.
Загальні компетентності (ЗК)	**ЗК 1.** Знання основ законодавства України про охорону здоров'я та їх застосування у щоденній практиці. **ЗК 2.** Здатність до абстрактного мислення, пошуку, аналізу, синтезу, опрацювання інформації, зокрема з різних джерел та у взаємозв'язку зі своєю сферою діяльності. **ЗК 3.** Спроможність до самооцінки власних досягнень та підвищення їх рівня. **ЗК 4.** Спроможність усно і письмово спілкуватися державною мовою при заповненні медичної документації та спілкуванні з пацієнтами. **ЗК 5.** Уміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології, володіння навичками роботи з комп’ютерною технікою. **ЗК 6.** Спроможність до критичного мислення, аналізу та вирішення ситуативних проблем в медичній практиці. **ЗК 7.** Дотримання деонтологічних норм у професійній діяльності (належна професійна поведінка). **ЗК 8.** Спроможність реалізувати систему знань і практичних умінь щодо забезпечення здорового способу та безпеки власного життя і пацієнтів, сприяти усуненню його негативних впливів на здоров’я суспільства, сприяти підвищенню якості життєво важливих складових (вода, повітря, харчові продукти і т. д.). **ЗК 9.** Демонстрування соціальної активності та відповідальної громадянської позиції у лікарській діяльності. **ЗК 10.** Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані. **ЗК 11.** Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень. **ЗК 12.** Спроможність діагностувати: визначати

	попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани. **ЗК 13.** Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги, домедичної допомоги за міжнародними протоколами. **ЗК 14.** Знати покази, протипокази, побічні дії препаратів які використовуються в лікарській практиці та побічну дію з боку препаратів, які приймаються пацієнтом системно.
Професійні компетентності (ПК)	**ПК 1.** Знати основні питання нормальної і патологічної фізіології ендокринної системи людини, взаємозв'язок функціональних систем організму та рівні їх регуляції. **ПК 2.** Здатність правильно зібрати анамнез, провести об'єктивне обстеження хворого з ендокринною патологією, виявити загальні і специфічні ознаки захворювання. **ПК 3.** Здатність провести функціональні проби з метою диференціальної діагностики ендокринної патології та проаналізувати отримані результати. **ПК 4.** Здатність оцінювати дані біохімічного і імунологічного обстеження при ендокринній патології. **ПК 5.** Здатність оцінювати результати ультразвукового дослідження, рентгенологічного, КТ, МРТ. **ПК 6.** Здатність проводити профілактику, діагностику та лікування захворювань гіпоталамо-гіпофізарної системи та їх ускладнень. **ПК 7.** Здатність проводити профілактику, діагностику та лікування захворювань надниркових залоз та їх ускладнень. **ПК 8.** Здатність проводити профілактику, діагностику та лікування захворювань острівцевого апарату підшлункової залози та їх ускладнень. **ПК 9.** Здатність проводити профілактику, діагностику та лікування захворювань щитоподібної залози та їх ускладнень **ПК 10.** Здатність проводити профілактику, діагностику та надання невідкладної допомоги при порушеннях ритму і провідності серця. **ПК 11.** Здатність проводити профілактику, діагностику та лікування захворювань прищитоподібних залоз та її

	ускладнень у ревматологічних хворих. **ПК 12.** Здатність проводити профілактику, діагностику та лікування захворювань статевих залоз та їх ускладнень. **ПК 13.**Здатність проводити профілактику, діагностику та лікування автоімунного поліендокринногосиндромута його ускладнень. **ПК 14.** Здатність проводити профілактику, діагностику та лікування множинних ендокринних неоплазійта їх ускладнень. **ПК 15.** Здатність визначати показання і протипоказання до хірургічного лікування хворих з ендокринними захворюваннями, принципи проведення доопераційної підготовки, особливості ведення післяопераційного періоду. **ПК 16.** Здатність призначити лікувальне харчування, враховуючи загальні фактори та характер захворювання. **ПК 17.** Здатність визначити ступінь працездатності (тимчасову чи стійку втрату працездатності) хворого з ендокринною патологією, можливість його професійної реабілітації. **ПК 18.** Здатність проводити відбір хворих із ендокринною патологією для проведення фізіотерапевтичного лікування та для санаторно-курортного лікування.

За результатами опанування програми з підвищення кваліфікації з циклу спеціалізації «Ендокринологія» лікар досягає наступних програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання

ПРН 1. Збирати повний анамнез життя й хвороби пацієнта. Проводити цілеспрямоване клінічне обстеження по органам та системам.
ПРН 2. Виділяти та фіксувати провідний клінічний симптом або синдром. Встановлювати найбільш вірогідний або синдромальний діагноз захворювання. Оцінювати інформацію щодо діагнозу в умовах закладу охорони здоров’я, його підрозділу, застосовуючи стандартну процедуру, використовуючи знання про пацієнта, його органи та системи, анатомо-фізіологічні та вікові особливості на підставі результатів лабораторних та

інструментальних досліджень
ПРН 3. Призначати й аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження. Оцінювати інформацію з метою проведення диференційної діагностики ендокринологічних захворювань, використовуючи знання про пацієнта, його органи й системи, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень.
ПРН 4. Визначати склад та режим раціонального харчування при лікувальному харчуванні хворих із ендокринологічними захворюваннями.
ПРН 5. Визначати необхідний режим праці та відпочинку при лікуванні хворих із ендокринологічними захворюваннями в умовах закладу охорони здоров'я, вдома у хворого та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах.
ПРН 6. Визначити необхідний обсяг лікування й тактику ведення хворого залежно від конкретної клінічної ситуації. Визначати показання до госпіталізації за профілем та організувати її.
ПРН 7. Виділяти провідний клінічний синдром або невідкладний стан потерпілого/постраждалого за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, в закладі охорони здоров'я), у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації, у польових умовах, в умовах нестачі інформації й обмеженого часу, використовуючи стандартні методики фізикального обстеження та можливого анамнезу, знання про пацієнта, його органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.
ПРН 8. Обирати тактику надання екстреної медичної допомоги на догоспітальному етапі, в закладі охорони здоров'я, в умовах надзвичайної ситуації, в т.ч. у польових умовах на підставі провідного клінічного синдрому (тяжкості стану) та діагнозу невідкладного стану за стандартними схемами/протоколами.
ПРН 9. Надавати екстрену медичну допомогу на підставі провідного клінічного синдрому (тяжкості стану) та діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу згідно з визначеною тактикою, використовуючи стандартні схеми/протоколи.
ПРН 10. Організовувати проведення лікувально-евакуаційних заходів серед населення та військовослужбовців в умовах надзвичайної ситуації, в т.ч. у польових умовах, під час розгорнутих етапів медичної евакуації, з урахуванням існуючої системи лікувально-евакуаційного забезпечення.

ПРН 11. Виконувати медичні маніпуляції в умовах лікувальної установи чи вдома на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта, використовуючи знання про його органи та системи, анатомо-фізіологічні та вікові особливості, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та використовуючи стандартні методики.
ПРН 12. Здійснювати всі етапи диспансерізаціїендокринологічниххворих, формувати групи диспансерного нагляду, організовувати лікувально-оздоровчі заходи диференційовано від групи диспансеризації. Здійснювати аналіз стану здоров'я певного контингенту на підставі офіційних даних шляхом співставлення з середньостатистичними показниками. Проводити оцінку впливу соціально-економічних та біологічних детермінант на здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції.
ПРН 13. Визначати наявність та ступінь обмежень життєдіяльності, виду, ступеню та тривалості непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про ендокринні захворювання та їх перебіг.
ПРН 14. Готувати річний звіт про особисту виробничу діяльність, використовуючи офіційні облікові документи, за узагальненою формою в електронній та паперовій формах; вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення, використовуючи стандартну технологію, на підставі нормативних документів.
ПРН 15. Досліджувати обсяги та результативність діяльності лікаря-ендокринолога, підрозділу, закладу охорони здоров'я в динаміці та при співставленні їх з середньо статичними і кращими в сфері діяльності. Проводити відбір та використовувати уніфіковані клінічні протоколи щодо надання медичної допомоги, що розроблені на засадах доказової медицини. Приймати участь у розробці локальних протоколів надання ендокринологічної допомоги.
ПРН 16. Організовувати роботу медичного персоналу в команді, підрозділі, закладі. Взаємодіяти з колегами у своєму закладі та в інших закладах охорони здоров'я, підлеглими та керівниками; організовувати взаємодію з організаціями та установами поза сектором охорони здоров'я; формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів. Застосовувати інструменти просування медичних послуг на ринку, на підставі аналізу потреб ендокринологічних хворих, в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі.

Матриця відповідності професійних компетентностей лікаря зі спеціальності «Ендокринологія»програмним результатам навчання

ПРН / ПК	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	*	*	*													*
2	*	*	*													
3	*	*	*													
4	*	*	*													
5	*	*	*													
6	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
7	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
8	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
9	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
10	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
11	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
12	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
13	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
14	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
15	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
16	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
17												*	*	*	*	*
18													*	*	*	*

IV.Перелік компонентів програми підготовки з циклу спеціалізації «Ендокринологія»

Для лікарів-терапевтів, лікарів загальної практики – сімейних лікарів;лікарів-ендокринологів, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю 3 місяці (468 годин / 15,6 кредитів ЄКТС):

Код н/д	Компоненти освітньої програми	Кількість кредитів/ годин	Форма підсумково гоконтролю
Обов'язкові компоненти			
ОК 1	Історія розвитку ендокринології. Організація ендокринологічної служби в Україні	0,27/8	залік
ОК 2	Теоретичні основи ендокринології і методи дослідження функції ендокринних залоз	1,06/32	залік
ОК 3	Захворювання гіпоталамо-гіпофізарної системи	2,40/72	залік
ОК 4	Захворювання надниркових залоз	1,60/48	залік
ОК 5	Захворювання острівцевого апарату підшлункової залози	3,40/102	залік
ОК 6	Захворювання щитоподібної залози	2,93/88	залік
ОК 7	Захворювання прищитоподібних залоз	0,80/24	залік
ОК 8	Захворювання статевих залоз	0,87/16	залік
ОК 9	Аутоімуннийполіендокринний синдром. Множинні ендокринні неоплазії	0,27/8	залік
ОК 10	Ментальне здоров’я mhGAP	0,80/24	залік
Додаткові компоненти			
ДК 1	Гемоконтактні вірусні інфекції	0,13/4	залік
ДК 2	Туберкульоз	0,13/4	залік
ДК 3	Запобігання насильству в сім’ї	0,13/4	залік
ДК 4	Невідкладна медична допомога при надзвичайних ситуаціях	0,13/4	залік
ДК 5	Медичне право	0,13/4	залік
ДК 6	Базова (фахова) цифрова компетенція працівника охорони здоров’я	0,13/4	залік

ДК 7	Ділова українська мова.	0,13/4	залік
ДК 8	Медико-етичні аспекти здоров’я і хвороби. Позитивна медицина.	0,13/4	залік
ДК 9	Спілкуємось українською правильно. Ментальність і здоров’я українців.	0,13/4	залік
Атестація		0,27/8	іспит
Разом		15,6/468	

V. СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА

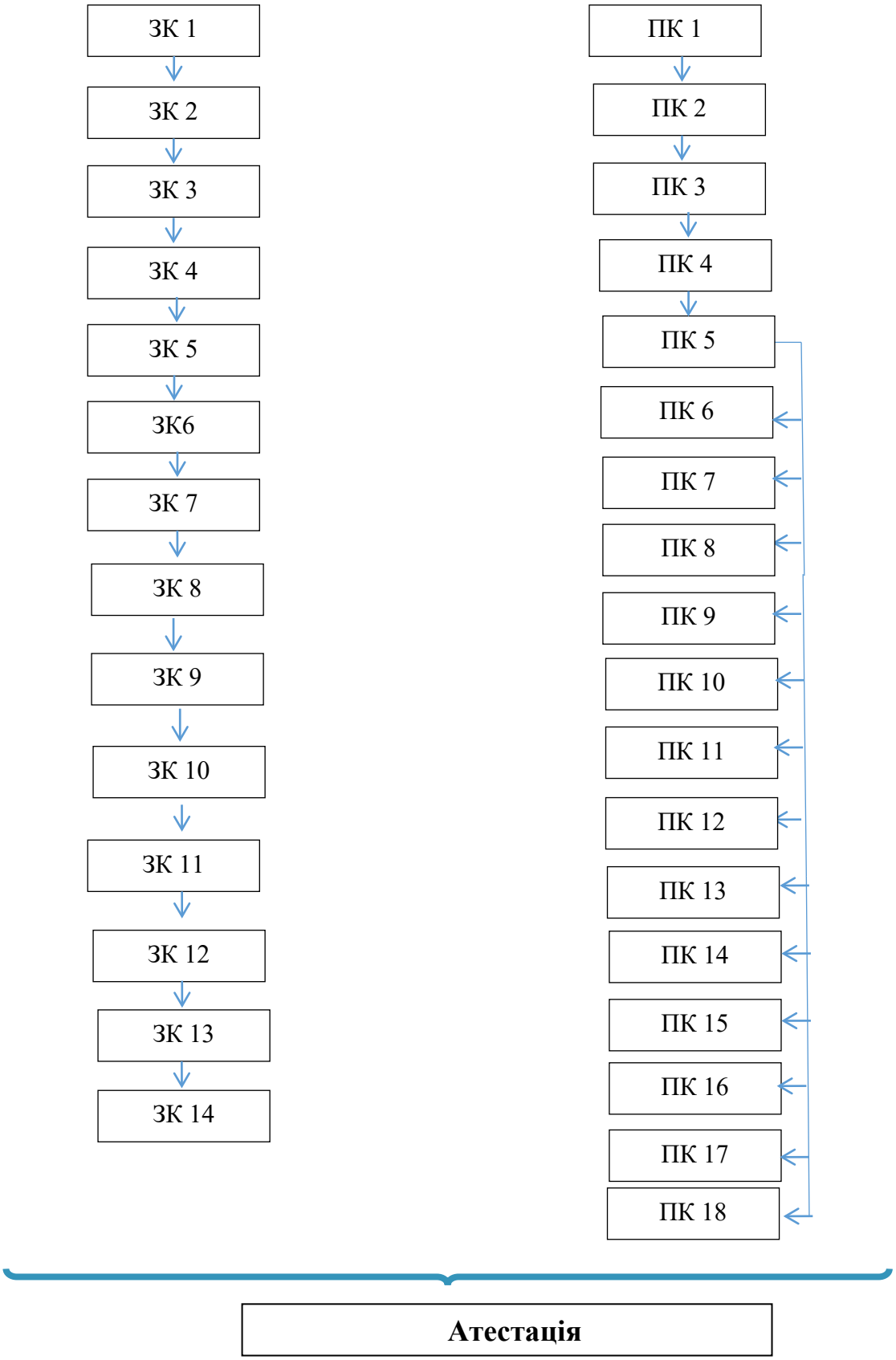

VI. АТЕСТАЦІЯ

Атестація на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання зі спеціальності «Ендокринологія» підлягають особи, що пройшли цикл спеціалізації. Склад атестаційної комісії, яка проводить атестацію на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання лікар-спеціаліст формується закладом вищої (післядипломної) освіти.

До атестації для визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання зі спеціальності «Ендокринологія», допускаються слухачі які повністю виконали програму підготовки.

Допуск до проведення атестації для визначення знань та практичних навичок оформлюється наказом ректора закладу вищої освіти.

Атестація лікарів включає:

- іспит з оволодінняпрактичниминавичками;
- співбесіда.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 5-ти бальною (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 1–2 – «незадовільно») і вербальною («зараховано», «не зараховано») системами.

Види контролю: поточний, підсумковий, самоконтроль, атестація.

За результатами атестації з присвоєнням звання «лікар-спеціаліст» комісія приймає такі рішення: присвоїти або відмовити у присвоєнні звання «лікар-спеціаліст» із спеціальності«Ендокринологія». За результатами позитивної атестації на підставі рішення атестаційної комісії лікарям, видається сертифікат встановленого зразка.

VII. ЛІТЕРАТУРА

1. АбатуроваО.Є., Юр’єва Л.М. Ожиріння та розлади харчової поведінки: діагностика, профілактика і терапія. – Магнолія. – 2021. – 268 с.

2. Боднар П. Endocrinology (Ендокринологія). - Нова книга. – 2017. – 328 с.

3. Власенко М.В. Інтенсивна терапія в ендокринології (невідкладні стани). - Медкнига- Київ. – 2021. – 144 с.

4. Власенко М.В. Лабораторна діагностика, діагностичні тести в ендокринології. - Медкнига-Київ. – 2021. – 120 с.

5. Власенко М.С. Діагностика та лікування хворих із вузловою формою зоба. - Медкнига-Київ. – 2019. – 72 с.

6. ВойцехЗглічинські, ЙолантаКунерт-Радек, ЕваПлачкєвіч-Янковська та ін. Внутрішні хвороби. Хвороби ендокринних залоз. - Доктор-Медиа-Групп. – 2021. – 216 с.

7. Головач І.Ю. Глюкокортикоїд-індукований остеопороз. – МедкнигаКиїв. – 2019. – 240 с.

8. Ендокринологія. Тактика лікування гіперглікемії при цукровому діабеті 2-го типу. 2018. Науково-практичний журнал. Том 25. - Медкнига-Київ. – 2020. – 48 с.

9. Журавльова Л.В., КривоносоваО.М. Актуальні підходи до лікування хворих на цукровий діабет: Навчальний посібник. - Медкнига-Київ. – 2019. – 144 с.

10. Журнал. Ендокринологія. Сучасні погляди на патогенетичніаспекти та стратегіїлікуванняхворих на цукровийдіабетіз COVID-19. Том 25. Авторськийколектив журналу. - Медкнига-Київ. – 2020. – 48 с

11. КомісаренкоЮ.І., МихальчишинГ.П. Ендокринологія. – Нова книга. – 2020. – 536 с.

12. Кривенко В.І.Захворювання опорно-руховогоапарату та сполучноїтканини, ендокринноїсистеми й органівкровотворення. Книга 3. – МедкнигаКиїв. – 2020. – 184 с.

13. Мала енциклопедіяендокринолога. Основнінозології та синдроми. - За ред. Большової О. В., Ткача С. М., Тронька М. Д. – Медкнига-Київ. – 2022. – 424 с.

14. Няньковська ОС, Няньковський СЛ, Яцула МС, ГородиловськаМІ. Метаболічний синдром — дієтологічнірекомендації танутрицевтичнакорекція. Ендокринологія. 2021;26(4):396-408.

15. Овчаренко Л. С.Ендокриннізахворювання у дітей в практицісімейноголікаря. – Новийсвіт. – 2022. – 124 с.

16. Оновлення 2019 року до текстів «Лікуваннягіперглікемії при діабеті 2 типу, 2018 р. КонсенсуснадоповідьАмериканськоїасоціаціїдіабетологів (ADA) і Європейськоїасоціації з вивченняцукровогодіабету (EASD)», якістосуютьсяпроцедурилікування, наведені на стор. 47. 2019 року —: https://link.springer.com/article/10.1007/s00125-019-05039-w

17. ОноприйчукД.В. Конспект з ендокринології. – Рута. – 2021. – 176 с.

18. ПолуляшенкоМ.С.. Анатомо-фізіологічна характеристика залоз внутрішньої секреції та їх патологічні зміни: Навчальний посібник. - СумДПУ. – 2020. – 72 с.

19. Самойленко В.Б., Яковенко Н.П., ПетряшевІ.О. та ін. Медична і соціальна реабілітація: підручник.— 2-е видання. - «Медицина». . – 2018. – 464 с.

20. СкибчикВ.А., СкибчикЯ.В. Електрокардіографічна діагностика і лікування в невідкладній кардіології. 2-е видання, доповнене. - Л: Простір. – 2020. – 164 с

21. СкибчикВ.А., СоломенчукТ.М.. Практичні аспекти сучасної кардіології. Видання 2-е, доповнене. - Видавництво ”Мс”. – 2019. – 424 с.

22. Стандартимедичноїдопомогипридіабеті – 2020 рік (Standards of Medical Care in Diabetes–2020): https://care.diabetesjournals.org/content/43/Supplement_1/S77

23. Стюарт Ралстон, Ян Пенман, МаркСтрекен, Ричард Гобсон Медицина за Девідсоном: принципи і практика. У 3-х томах. – Медкнига Київ. – 2021. – 642 с

24. Тактика лікуваннягіперглікемії при цукровомудіабеті 2-готипу, 2018. КонсенсуснадоповідьАмериканськоїасоціаціїдіабетологів (ADA) і Європейськоїасоціації з вивченняцукровогодіабету (EASD). - Ендокринологія. - 2020, том 25, Спецвипуск 1

25. Тронько М.Д., БольшоваО.В.. Довідник з клінічної ендокринології. - Медкнига-Київ. – 2020. – 368 с.

26. Фадєєв П.О.. Цукровий діабет. Бесіди з лікарем. - ШКОЛА. – 2014. – 240 с.

27. Хворостинка В.М. Клінічнаендокринологія. - Медицина. – 2009. – 552 с.

28. Швед М.І., ЛевицькаЛ.В..Сучасністратегіїлікування та реабілітаціїхворих на інфарктміокарда. - Медкнига-Київ. – 2016. – 152 с.

29. Шідловський В.О., Паньків В.І.. Аутоімуннийтиреоїдит у новій реальності. Шідловський В.О., Паньків В.І.. - Укрмедкнига. – 2021. – 278 с.

30. Шідловський В.О., ШідловськийО.В., Рибаков С.Й.. Первинний гіперальдостеронізм (поширеність, патогенез, діагностика, лікування). - Укрмедкнига. – 2019. – 156 с.

Інформаційні ресурси, у т.ч. в мережі Інтернет

(офіційні сайти та інформаційні портали)

1. Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://rada.gov.ua/

2. ЗаконодавствоУкраїни [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://zakon.rada.gov.ua/

3. КабінетМіністрівУкраїни (урядовий портал) [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://www.kmu.gov.ua/

4. МіністерствоекономікиУкраїни [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: http://www.me.gov.ua/

5. Міністерствоохорониздоров'яУкраїни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/

6. Annals of African Medicine http://www.bioline.org.br/am

7. AnnalsofInternalMedicinehttp://annals.org/issues.aspx

8. Arteriosclerosis, Thrombosis, andVascularBiologyhttp://atvb.ahajournals.org/

9. Bloodhttp://www.bloodjournal.org/

10. BritishMedicalJournal (BMJ) - (Issues) http://content.karger.com/Journal/Home/

11. CHESThttp://www.chestnet.org/

12. DiabetesCarehttp://care.diabetesjournals.org/

13. HealthInformationhttps://www.nlm.nih.gov/hinfo.html

14. Hearthttp://heart.bmj.com/content/by/year

15. InternationalJournalofClinicalPracticehttp://onlinelibrary.wiley.com/journal/

16. JAMA CoverCollectionhttp://jama.jamanetwork.com/issues.aspx

17. JournalofMolecularEndocrinologyhttp://jme.endocrinology-journals.org/

18. JournalofStroke&CerebrovascularDiseaseshttp://www.strokejournal.org/issues

19. JournaloftheAmericanMedicalInformaticsAssociation (JAMIA) http://jamia.oxfordjournals.org/contents-by-date.2006.shtml

20. Mescapehttp://www.medscape.com/

21. Neuroendocrinology (Issues) http://content.karger.com/Journal/Home/

22. TheBritishJornalofDiabetesandVascularDiseasehttp://bjdvd.co.uk/index.php/bjd

23. TheLancethttp://www.thelancet.com/